

ዳኞች፡- ዓብዱልቃድር መሐመድ

ሂሩት መለሠ

ተሻገር ገ/ሥላሴ

ታፈሰ ይርጋ

ሱልጣን አባተማም

አመልካች፡- ሻ/ባሻ ገዢነት ድልነሣው - ቀረበ

መልስ ሰጭ፡- ወ/ሮ ተዋበች ደመቀ - ቀረቡ

መዝገቡ የተቀጠረው ለምርመራ ሲሆን መርምረን በአብላጫ ድምጽ ፍርድ ሰጥተናል።

ፍ ር ድ

ይህ የሰበር ጉዳይ ሊቀርብ የቻለው በግራ ቀኝ መካከል የተነሣውን የንብረት ክፍፍል በሚመለከት የፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት በይግባኝ ተመልክቶ በፍ/ብ/ይ/መ/ቁ. 27393 መጋቢት 09 ቀን 2000 ዓ.ም በዋለው ችሎት የሰጠው ውሳኔ መሠረታዊ የሕግ ስህተት የተፈፀመበት ስለሆነ ሊታረም ይገባል በማለት የአሁን አመልካች ባቀረቡት የሰበር አቤቱታ መነሻ ነው።

ጉዳዩም ባጭሩ እንደሚከተለው ነው።

የአሁን አመልካች በሥር የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ከፍቺ ውሳኔ ቀጥሎ የንብረት ክፍፍል ይደረግለት ዘንድ የንብረት ዝርዝር አቅርቧል። ከቀረበውም የንብረት ዝርዝር መካከል ለዚህ ጉዳይ መነሻ የሆነው በወረዳ 28 በቀበሌ 01 በቤት ቁጥር 610 የተመዘገበው ቤት የጋራ በመሆኑ እኩል እንኳፈል ዘንድ ውሳኔ ይሰጥልኝ በማለት ዳኝነት በመጠየቁ ነው።

የአሁን መልስ ሰጭም በተጠሪነታቸው ቀርበው ይኸው ንብረት ከጋብቻ በፊት ከመጀመሪያ ባለቤታቸው ጋራ ያፈሩትና የግል ንብረታቸው የሆነውን በወረዳ 28 ቀበሌ 01 በቤት ቁጥር 419 በካርታ ቁጥር ኮ/01/152/73 የተመዘገበውን ቤት በመሸጥ በምትኩ ይኸው ክርክር ያስነሣው ቤት በግዥ የተገኘ በመሆኑ የግል ሀብቱ እንጅ የጋራ ሀብት ባለመሆኑ የቀረበው የክፍፍል ጥያቄ ተቀባይነት የለውም በማለት ተከራክረዋል።

በመጀመሪያ ደረጃ ክሱ የቀረበለት ፍ/ቤትም በኮ/መ/ቁ. 12164 ታህሣሥ 24 ቀን 1998 ዓ.ም በዋለው ችሎት የቤት ቁጥር 610 የተሰራው አመልካችና ተጠሪ ጋብቻ መሥርተው አብረው ሲኖሩ የነበሩበትና በቤት ቁጥር 419 የተመዘገበውን ቤት በመሸጥ ስለመሆኑ በግራ ቀኝ የተካደ ነጥብ አይደለም፤ በተጠሪ በኩል የቀረቡት ማስረጃዎች እንዳረጋገጡት የቤት ቁጥር 610 መኖሪያ ቤት የተሰራው በቤት ቁጥር 419 በተመዘገበው ቤት የሽያጭ ገንዘብ ሲሆን ፤ የቤት ቁጥር 419 የአሁኑ ተጠሪ የግል ንብረት የነበረ መሆኑ ተረጋግጧል፤ አመልካችም ይኸው በሽያጭ ገንዘብ የተሰራው የቤት ቁጥር 610 ባልና ሚስቱ በጋብቻ አብረው በሚኖሩበት ጊዜ በግል ጥረታቸው ባገኙት ገቢ የተሰራ እና የተገዛ ስለመሆኑ አላስረዳም፤ ስለሆነም አመልካች የጋራ ሀብት እንደሆነ በመቁጠር የንብረት ክፍፍል ያቀረቡበት የቤት ቁጥር 610 የተጠሪ የግል ሀብት በመሆኑ በተሻሻለው የቤተሰብ ሕግ አዋጅ ቁጥር 213/92 አንቀጽ 58/1/ መሠረት የግል ሀብት እንጅ የጋራ ባለመሆኑ ይህንኑ ቤት አስመልክቶ ያቀረበው ክሱ ውድቅ ነው ሲል ወስኗል።

ይግባኝ ሰሚው የፌዴራል ክፍተኛ ፍ/ቤትም ግራ ቀኙን በይግባኝ ደረጃ ካከራከረ በኋላ በኩቁ. 44232 መስከረም 29 ቀን 1999 ዓ.ም በዋለው ችሎት ምንም እንኳን የአሁን መልስ ሰጭ ክርክር ያስነሣውንና በቤት ቁጥር 610 የሚታወቀውን ቤት የገዙት የቀድሞ ቁጥሩ 419 የሆነውን መኖሪያ ቤታቸውን ሸጠው መሆኑን በተሻለ ሁኔታ ቢያስረዱም በተሻሻለው የቤተሰብ ሕግ አዋጅ ቁጥር 213/92 አንቀጽ 58/2/ መሠረት በግዥ የተገኘው ቤት የግላቸው እንዲሆን በፍ/ቤት ወይም በወቅቱ እንደሚቻለው በቤተዘመድ ሽምግልና ጉባዔ አላስወሰኑም፤ ስለሆነም ተጠቃሾች ቤት የመልስ ሰጭ የግል ሀብት ነው ሲል የሥር ፍ/ቤት ውሳኔ ላይ መድረሱ ውሳኔው ሕጉን በአግባቡ ያላገናዘበ ነው፤ ስለሆነም በአሁኑ አጠራር በየካ ክ/ከተማ ቀበሌ 19 ክልል ውስጥ በቤት ቁጥር 610 ተመዝግቦ የሚገኘው ቤት የጋራ ሀብት ነው፤ ከተቻለ ግራ ቀኙ በዓይነት እኩል ይካፈሉ፤ ይህ የማይቻል ለመሆኑ ከተረጋገጠ ግን ከተስማሙ አንዱ ለአንዱ የግምቱን አጋማሽ ሰጥቶ ያስቀር፤ በዚህ ባይስማሙ ግን ከተስማሙ በጋራ ሸጠው፤ ካልተስማሙ በሐራጅ ተሸጦ ገንዘቡን እኩል ይካፈሉ በማለት የሥር ፍ/ቤትን ውሳኔ በመሻር ወስኗል።

በዚህ ውሳኔ ቅር ተሰኝተው የአሁን መልስ ሰጭ የይግባኝ አቤቱታ ለፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት ባቀረቡት መሠረት ጠ/ፍ/ቤት ግራ ቀኙን አከራክሯል። በፍ/ቤት/ደ/መ/ቁ. 27393 መጋቢት 09 ቀን 2000 ዓ.ም በዋለው ችሎትም በጋብቻ ጊዜ በግብይት የተገኘው ንብረት የግል ሀብት ይባላል፤ ብሎ ለፍ/ቤት ጥያቄ አቅርቦ እንዲፀድቅ ያስፈለገበት ምክንያት የጋራ ሀብትን እንደግል ሀብት በማስመሰል 3ኛ ወገኖችን የሚጎዳ ሁኔታ እንዳይፈጠር ለማድረግ ስለመሆኑ ከተሻሻለው የቤተሰብ ሕግ አዋጅ ቁጥር 213/92 ረቂቅ - በ1992 ከታተመው የተሻሻለው የቤተሰብ ሕግ ረቂቅ ማብራሪያ ላይ ለመረዳት ችለናል። ስለሆነም በተሻሻለው የቤተሰብ ሕግ አዋጅ ቁጥር 213/92 አንቀጽ 58/2/ የተደነገገው የ3ኛ ወገኖችን መብት ለመጠበቅ ሲባል እንጂ በሁለቱ ተጋቢዎች መካከል ለሚነሣ ክርክር አግባብነት የለውም። በመሆኑም ለክርክሩ መነሻ የሆነው በቁጥር 610 የተመዘገበው ቤት የይግባኝ ባይዋ የአሁን መልስ ሰጭ የግል ሀብት እንጂ ከመልስ ሰጭው ጋር ሊካፈሉት የሚገባ የጋራ ሀብት አይደለም በማለት ወስኖ አሰናብቷል።

ይህ የሰበር ጉዳይም የቀረበው በዚህ አኳኋን የፌ.ጠ.ፍ/ቤት የሰጠው የሕግ ትርጓሜ መሠረታዊ የሕግ ስህተት የተፈፀመበት ነው የሚሉበትን ክርክር በማቅረብ በሰበር ሰሚው ችሎት እንዲታረምላቸው አመልካች ዳኝነት በመጠየቃቸው ነው።

መልስ ሰጭም ጠ/ፍ/ቤቱ በይግባኝ አይቶ የሰጠው ውሳኔ ትክክለኛውን የሕግ ትርጉም መሠረት በማድረግ ስለሆነ ሊፀና ይገባል በማለት ተከራክረዋል።

እኛም ጉዳዩን አግባብነት ካላቸው የሕግ ድንጋጌዎች ጋር አገናዝበን ተመልክተናል።

በዚህ ጉዳይ ክርክር ያስነሣው በቤት ቁጥር 610 የተመዘገበው ቤት በፊት የአሁን መልስ ሰጭ የወ/ሮ ተዋበች ደመቀ የግል ሀብት የነበረው የቤት ቁጥር 419 ተሸጦ በግዥ የተገኘ ስለመሆኑ የማያከራክር የፍሬ ጉዳይ ስለመሆኑ በየደረጃቸው የተሰጡት የውሳኔ ግልባጮች አስረጁ ናቸው። በዚህ ጉዳይ አከራካሪ ነጥብ ሆኖ የተገኘውና በዚህ ሰበር ሰሚ ችሎት ትርጉም የሚያሰጥ ሆኖ የተገኘው ከጋብቻ በፊት የነበረ ሀብት በመሆኑ የተነሣ የነበረን የግል ሀብት በመሸጥ ሌላ ቤት በግብይት በግዥ በተገኘ ጊዜ በተሻሻለው የቤተሰብ ሕግ አዋጅ ቁጥር 213/92 አንቀጽ 58/2/ በተደነገገው መሠረት አለመፈፀም የሚያስከትለው ውጤት ምንድን ነው? የሚለው ነው።

በመሠረቱ ባል ወይም ሚስት ጋብቻቸውን በሚፈጽሙበት ጊዜ በየግል የነበሯቸው ንብረቶች የግል ንብረቶቻቸው ሆነው እንደሚቀጥሉ በዚህ ሕግ አንቀጽ 57 ተደንገዋል። በዚህ አኳኋን የግል የነበረ ንብረት በግብይት የተነሣ ዓይነቱን ለውጦ በተገኘ ጊዜ የግል ሆኖ እንዲቆይ ለማድረግ በአንቀጽ 58 የተመለከተውን በመረዳት አስቀድሞ ሊፈፀም እንደሚገባ የሕጉ አደራደር ቅደም ተከተል ያስገነዝባል። በመርህ ደረጃ በአንቀጽ 58/1/ እንደተመለከተው ባልና ሚስት ከተጋቡ በኋላ አንዱ የግል ሀብቱ በሆነ ንብረት ለውጥ ያገኘው ወይም በግል ገንዘብ የገዛቸው ወይም የግል ንብረቱን ሸጦ የሚያገኘው ገንዘብ የግል ሀብቱ ይሆናል በሚል ከተቀመጠ በኋላ በዚህ ሁኔታ የተነሣ ንብረቱ የግል ይባላል፤ ብሎ 1ኛው ወገን ጥያቄ ሲያቀርብና ፍርድ ቤት ሲያፀድቀው ብቻ ነው በማለት በተለየ ሁኔታ አስቀምጧል። ይኸው በአንቀጽ 58/2/ መሠረት በስርዓቱ አለመፈፀሙ የሚያስከትለው ውጤት ምንድን ነው? ለሚለው ጥያቄ አንቀጽ 58 በአራሱ ገላጭ እንጂ ለትርጉም በር የክፈተ ሆኖ አይገኝም።

ድንጋጌው ግልፅነት ይጎድለዋል ከተባለም ድንጋጌዎችን እርስ በእርሳቸው አስተሳስረን ልንመለከት ይገባል ። የአንቀጽ 57 እና 58 ርዕስ ጉዳዮች ቁጥር 1 እና 2 በሚል የተያያዙ በመሆናቸው ከጋብቻ በፊት የነበረ ሀብት የግል ሆኖ የሚቀጥለው በማናቸውም ዓይነት ምክንያት ዓይነቱን ካልለወጠ እና ለውጦ ከተገኘም የግል ሀብት እንደሆነ ሊቀጥል እንደሚገባ፣ በዚህ መሠረት የግል ሀብት ሆኖ ሊቀጥል የሚገባው ግን በልዋጭ የተገኘው ሀብት የነበረውን የግልነት አቋም ይዞ እንዲቀጥል በፍ/ቤት ቀርቦ የፀደቀ እንደሆነ ብቻ ስለመሆኑ እነዚህ ተያያዥነት ያላቸው ድንጋጌዎች በግልጽ ያመለክታሉ። ይህን በአንቀጽ 58/2/ የተመለከተውን ማሟያ አለመተግበር የሚያስከትለው ሕጋዊ ውጤት ወሰን በእነማን ላይ ያተኮረ ነው የሚለውም ቢሆን አሻሚ በመሆኑ ትርጉም ያስፈልገዋል፤ ለመተርጎምም የሕግ አውጭውን ሀሣብ መፈለግ ይበቃል ወደሚል መደምደሚያ የሚያደርስ አይደለም። በመሠረቱ ከትርጉም ዘዴዎች አንዱ የሕግ አነጋገር ግልጽ ሆኖ በተገኘ ጊዜ ሕጉን እንዳለ ሥራ ላይ ማዋል እንጅ በትርጉም ሽፋን ከሕጉ ይዘት መራቅ የሚያስፈልግ አይደለም። ይተርጎም እንኳ ቢባል የሕግ አውጭው ሀሣብ ምን ነበረ ከሚለው መነሻ ይልቅ የሕጉን ድንጋጌዎች እርስ በእርሳቸው አስተሳስሮ ማየቱ ለትክክለኛው ትርጓሜ የሚያደርስ ነው። በዚህም መሠረት በዚህ ሕግ አንቀጽ 62/2/ "----በዚህ ሕግ አንቀጽ 58 ንዑስ አንቀጽ 2 መሠረት የአንደኛው ተጋቢ የግል ሀብት ነው ካልተባለ በቀር ባልና ሚስቱ ከተጋቡ በኋላ በግብይት የሚያገኙት ንብረት ሁሉ የጋራ ሀብታቸው ይሆናል" በማለት የባልና ሚስትን የጋራ ሀብት በሚደነግገው ክፍል መጠቀሱ በአንቀጽ 58/2/ የተመለከተውን ሥርዓት አለመፈፀም የሚያስከትለው ውጤት የተጋቢዎች የጋራ ሀብት የቱ ነው ለሚለው ጉዳይ ተፈፃሚ መሆኑን በግልጽ የሚያመለክት ነው።

ስለሆነም የአሁን መልስ ሰጭ ከጋብቻ በፊት የነበራቸውን የግል ሀብት በቁጥር 419 የተመዘገበውን ቤት በጋብቻ ላይ እያሉ በመሸጥ በቤት ቁጥር 610 የተመዘገበውን ቤት ሲገዙ በተሻሻለው የቤተሰብ ሕግ አዋጅ ቁጥር 213/92 አንቀጽ 58/2/ ሆነ በጊዜው ለጉዳዩ ተፈፃሚነት በነበረው ሕግ መሠረት በግብይት የተገኘው ቤት የግል ሆኖ ይቀጥል ዘንድ አቅርቦው በሚመለከተው ክፍል አለማፀደቃቸው እስከተረጋገጠ ድረስ ክርክር ያስነሣው እና በቁጥር 610 የተመለከተው ቤት የባልና ሚስቱ የጋራ ሀብት ነው ብለናል።

ው ሣ ኔ

- 1/ በድርጅት አጠራር በወረዳ 28 ቀበሌ 01 በአሁኑ አጠራር ደግሞ በየካ ክ/ከተማ ቀበሌ 19 ክልል ውስጥ የሚገኘው እና በቤት ቁጥር 610 የተመዘገበው ቤት የአመልካችና የመልስ ሰጭ/ የባልና ሚስት/ የጋራ ሀብት ስለሆነ እንደ ከፍተኛው ፍ/ቤት ውሣኔ እኩል ይካፈሉ።
- 2/ የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በክ/መ/ቁ. 12164 ታህሣሥ 24 ቀን 1998 ከሰጠው ውሣኔ ይህንን ቤት በሚመለከት ብቻ የሰጠው ውሣኔ እና የፌዴራል ጠ/ፍ/ቤት በፍ/ብ/ይ/መ/ቁ. 27393 መጋቢት 09 ቀን 2000 ዓ.ም የሰጠው ውሣኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 348/1/ ተሸረዋል።
- 3/ የከፍተኛው ፍ/ቤት በክ.ቁ. 44232 መስከረም 29 ቀን 1999 ዓ.ም የሰጠው ውሣኔ ፀንቷል። ወጭና ኪሣራ የየራሳቸውን ይቻሉ። ተዘግቷል።

የማይነበብ የአራት ጻኞች ፊርማ አለበት

የሐሣብ ልዩነት

ተጠሪ ከአመልካች ጋር ከመጋባታቸው በፊት የግል ቤታቸው የነበረውን የቤ.ቁ. 419 የሆነውን ቤት ከአመልካች ጋር ከተጋቡ በኋላ ሸጠው በምትኩ የቤ.ቁ. 610 መግዛታቸው ተረጋግጧል። ከፍ ብሎ በአብላጫው ውሣኔ ላይ እንደተመለከተው ባልና ሚስት ከተጋቡ በኋላ አንዱ የግል ሀብቱ በሆነ ንብረት ለውጥ ያገኘው ወይም በግል ገንዘብ የገዛቸው ወይም የግል ንብረቱን ሸጦ የሚያገኘው ገንዘብ የግል ሀብቱ ሊሆን እንደሚችልና ይህም ተፈፃሚ ሊሆን የሚችለው በግብይት የተገኘው ንብረት የግል ይባላልኝ ብሎ አንደኛው ወገን ጥያቄውን ለፍ/ቤት አቅርቦ ጥያቄውን ፍ/ቤት ሲያፀድቀው እንደሆነ በተሻሻለው የቤተሰብ ሕግ በአንቀጽ 58/1/ እና /2/ ላይ ተመልክቷል።

የግል ንብረት ተሸጦ በሌላ ንብረት ሲተካ ወይም በሌላ ንብረት ሲለወጥ የኋላኛው ንብረት የግል እንዲባልለት የሚፈልገው ወገን ጥያቄውን ለፍ/ቤት ማቅረብ የሚጠበቅበት በሽያጭ ወይም በለውጥ የተገኘው ንብረት በጋብቻ ውስጥ ከተፈራ ንብረት ጋር የመቀላቀል አጋጣሚ ሊፈጠር ስለሚችል ከጋራ ንብረት ያልተቀላቀለ መሆኑን ጭምር በማሳየት የግል ሀብት መሆኑን ማረጋገጥ እንደሚችል ከሕጉ ዓላማ መገንዘብ ይቻላል።

በተያዘው ጉዳይ ተጠሪ ከጋብቻ በፊት የነበራቸውን ቤት በጋብቻ ጊዜ ሸጠው በዚያው የሽያጭ ገንዘብ ለክርክሩ ምክንያት የሆነውን ቤት ገዝተዋል። ከጋብቻ በፊት የነበራቸውን ቤት ሸጠው በዚያው ገንዘብ በጋብቻ ጊዜ ሌላ ቤት መግዛታቸው ሲታይ ከጋራ ንብረት ጋር ግብይቱ ተቀላቅሏል የሚያሰኝ ካለመሆኑም በላይ ስለመቀላቀሉም አመልካች አላስረዱም። በዚህ ሁኔታ የተገኘን ቤት የግል ነው እንዲባል በፍ/ቤት እንዲፀድቅ በማድረግ ተጨማሪ ማረጋገጫ ማግኘት ከሕጉ ዓላማ አኳያ ተገቢነት ያለው አይሆንም።

በእርግጥ ተጠሪ የግል ቤታቸውን ሸጠው ሌላ ንብረት ገዝተው ቢሆን ኖሮ ይህም በግብይት የተገኘ ሌላ ንብረት ጠቀሜታው /purpose/ የተለየ ከመሆኑ አንፃር ለትዳር ጥቅም አስፈላጊ እንደሆነ ታምኖበት እንደተገዛና ከጋራ ንብረት ጋር የመቀላቀልም ዕድሉ የሰፋ እንደሚሆን ስለሚገመት በዚህ መልኩ የተገኘ ንብረት የግል እንዲባል በፍ/ቤት ካልፀደቀ በስተቀር የጋራ ንብረት እንደሚሆን ከሕጉ ዓላማ አኳያ መገንዘብ ይቻላል። ነገር ግን አስቀድሞ የነበረን ቤት በትዳር ጊዜ ሸጦ በሌላ ቤት መተካት ወይም አስቀድሞ የነበረን መኪና ሸጦ በሌላ መኪና መተካት ከጋራ ንብረት ጋር የመቀላቀል ዕድሉ ጠባብ እንደሆነ ስለሚገመት በዚህ ሁኔታ የተገኘን ንብረት የግል ነው እንዲባል ተጨማሪ ማረጋገጫ ከፍ/ቤት እንዲገኝ መጠየቅ ሕጉ ይዘት ከተነሣው ዓላማ ጋር የተጣጣመ ነው ለማለት አያስደፍርም።

ሲጠቃለልም ምንም እንኳን የፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት ለክርክሩ ምክንያት የሆነው ቤት የተጠሪ የግል ንብረት ሊሆን ይገባል ሲል የደረሰበት ድምዳሜ በአብላጫው ውሳኔ ላይ እንደተመለከተው ከተሳሳተ የመነሻ ሃሳብ /premise/ ቢሆንም ቤቱ የተጠሪ የግል ንብረት ነው በማለት የደረሰበት ድምዳሜ ግን ከውጤት አኳያ ተገቢነት ያለው ስለሆነ ይህም ውሳኔ ምክንያቱ ተለውጦ ሊፀና ይገባል በማለት ስሜ በተራ ቁጥር 4 ላይ የተመለከተው ዳኛ በአብላጫ ድምጽ ከተሰጠው ውሳኔ በሃሳብ ተለይቻለሁ።

የማይነበብ የአንድ ዳኛ ፊርማ አለበት

ተ.ወ